ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА БЕЗПЕКА 15.01.2025 | Микола Капітоненко

Надзавдання для Трампа

Покласти край російсько-українській війні Трампу буде непросто, але є принаймні три причини, з яких він хотів би все-таки спробувати

Всупереч поширеним очікуванням, що супроводжували перемогу Дональда Трампа на виборах у листопаді, доволі швидко стало зрозуміло, що покласти край російсько-українській війні йому буде непросто, оскільки існують принаймні три фактори, що грають на користь її продовження. Але є також принаймні три причини, з яких Трамп хотів би все-таки спробувати: концептуальна, стратегічна та прикладна.

Справа не тільки у Трампі. США потребують глибокого переосмислення своєї великої стратегії. Світу, що склався за результатами холодної війни, вже немає. Довгий процес відносного занепаду американської могутності – це можна називати кризою лідерства, падінням гегемона чи перерозподілом світу – створив зовсім інше співвідношення сил у світовій політиці. За останні 25 років частка країн «Групи семи» у глобальній економіці впала із 40 до 30 відсотків, Китай став найбільшою економікою світу, а центр тяжіння глобальних політичних процесів змістився ближче до берегів Тихого океану. За нових умов реалізація старої стратегії, розробленої для зміцнення американського домінування після Другої світової війни та уточненої після холодної війни, може призвести до катастрофи. Це усвідомлює не тільки Трамп, але й значна частина американського істеблішменту, академічних кіл та суспільства в цілому. Нова стратегія потребуватиме й зміни підходів до російсько-української війни.

На стратегічному рівні США зосередяться на стримуванні Китаю – першого за останні сто років конкурента, який зміг настільки загрозливо наблизитися до США за своїми силовими можливостями, а в деяких компонентах навіть випередити їх. Китайський виклик є доленосним для американського впливу та безпеки, і, зважаючи на розвиток китайських можливостей, часу у Вашингтона може бути не так вже й багато. Схоже на те, що Трамп розглядає затягування російсько-української війни як ризик для

США та можливість для Китаю – а тому війні краще покласти край. Нарешті, у більш практичному плані російсько-українська війна є для Вашингтона проблемою оптимізації видатків та управління ризиками. Спосіб, у який адміністрація Байдена розв'язувала цю проблему, виглядає надто сумнівним, а тому Трамп спробує інший підхід.

Трамп розглядає затягування російсько-української війни як ризик для США та можливість для Китаю – а тому війні краще покласти край

Але завдання є значно важчим, ніж здається. У США більше немає того впливу, який був десять – п'ятнадцять років тому, і на них чекають типові для всіх інших потенційних посередників виклики.

Головним із них є відсутність зони можливого компромісу між Україною та Росією. Вимоги, із якими вийде на переговори Москва, будуть вбивчими для будь-якого українського лідера. Навіть якщо залишити поза дужками найбільш складний елемент, територіальний – все одно простору для домовленостей немає. Обмеження, які Москва хоче накласти на українську зовнішню та безпекову політику, є неприйнятними. Компенсувати вразливість Києва безпековими гарантіями Захід, насамперед США, очевидно, не хочуть або не можуть. Це глухий кут, з якого навряд чи вдасться вийти через погрози зупинити або ж подвоїти військову допомогу Києву.

Території мають значення. На відміну від, скажімо, XVIII століття, в сучасному світі конфлікти з приводу територій винятково складно розв'язати. Територія держави міцно зв'язана із її безпекою, статусом, національною ідентичністю, історією та міфологією – і через це є сакральною. Віддати частину території держави – політично самовбивче рішення. Тому територіальні конфлікти тривають десятиліттями, навіть без масштабних бойових дій. Часто вони залишаються в латентному стані й можуть вибухнути знову в будь-який момент. Якщо навіть знайти способи уникнути формальної згоди України із втратою окупованих територій, хто буде платити за те, щоб латентний конфлікт знову не перетворився на війну?

Головним викликом є відсутність зони можливого компромісу між Україною та Росією

Це ще одне питання із зірочкою для адміністрації Трампа. Їй доведеться не просто домогтися у якийсь спосіб заморожування війни, але й запропонувати таку архітектуру безпеки в Європі, яка б

балансувала високі ризики й збільшені видатки – при цьому знімаючи частину і тих, і інших з Вашингтона. Для цього Трампу потрібна активна залученість самих європейців для розподілу витрат, а також зменшення ризиків через часткове задоволення вимог Москви. Обидва фактори під великим знаком питання.

Є хрестоматійний приклад того, як американська дипломатія під проводом нещодавно померлого президента Картера змогла посприяти укладанню мирного договору між Єгиптом та Ізраїлем у 1979 році, й тоді простір для взаємовигідних рішень вдалося знайти. Та війна теж була про безпеку і території, але глобальний контекст і співвідношення сил були принципово іншими. Крім того, і Єгипет, і Ізраїль готові були докладати спільних зусиль для пошуку компромісів там, де це було можливо і доцільно – а це ключова вимога для проведення так званих інтегративних переговорів. Очевидно, можливостей для чогось подібного в російсько-українській війні немає.

США мають можливості тиснути на Київ та впливати на Москву, але Вашингтон не є (більше) всемогутнім

Ще одна перешкода на шляху Трампа до обіцяного завершення війни – те, що теорія дозрілості конфліктів називає, як не дивно, недозрілістю. Відповідно до цієї теорії, посередництво може бути ефективним лише у тих конфліктах, де самі сторони бажають знайти вихід, усвідомлюючи, що продовження війни лише погіршує для них ситуацію. Є великі сумніви в тому, що російське керівництво оцінює ситуацію саме так. Трамп вірить у те, що Путін хоче завершення війни, бо вона йде не так, як хотілося б російському президенту. Але ця оцінка може бути невірною: ознак глибоких криз в Росії поки не спостерігається, а для кремлівського режиму продовження війни може бути найкращим сценарієм, навіть ціною довгострокових російських національних інтересів. На капітуляцію України на умовах Москви Путін, ймовірно, погодиться, але все інше цілком може відкинути.

За три останні роки низка країн сигналізували про свою готовність

до посередництва. І кожного разу війна доводила, що її логіка сильніша. Продовження бойових дій збільшує ціну, але обидві сторони демонструють, що готові її платити. В чомусь шанси США на ефективне посередництво вищі, ніж, скажімо, шанси Китаю, Саудівської Аравії чи Туреччини. США – основний донор України, вони мають можливості сильно тиснути на політику Києва. Вашингтон може, хоча й значно меншою мірою, впливати й на Москву, або ж ініціювати більш широкі формати із залученням Китаю.

Але Вашингтон не є (більше) всемогутнім. В реаліях нового біполярного світу доля російсько-української війни дедалі менше вирішуватиметься односторонніми зусиллями.

Микола Капітоненко
Київ

Кандидат політичних наук Микола Капітоненко (Mykola Kapitonenko) – доцент Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, директор Центру досліджень міжнародних відносин. Член Громадської ради при Комітеті з міжнародних відносин Верховної Ради України. Редактор журналу *UA: Ukraine Analytica*, автор понад 70 наукових статей. Основна сфера інтересів – міжнародні конфлікти та зовнішня політика України.